

Alkalom Antall József Baráti Társaság Díszközgyűlése
Helyszín Bánki Donát Műszaki Főiskola
Időpont 1998. április 8.
Előadók Boross Péter
László Balázs
Tar Pál

Szerkesztette Pavlics Tamás
Jegyzetekkel ellátta Grósz András
Korrektúra Palkó Katalin

TAR PÁL

EMLÉKEIM ANTALL JÓZSEF DIPLOMÁCIAI ÚTJAINAK JELENTŐSÉGÉRŐL

¹ Tar Pál a Magyar Köztársaság washingtoni nagykövete volt 1991 és 1994 között. A megbízható jelző valószínűleg utalás elődje, Zwack Péter külön utas protokoll eljárásaira. Lásd bővebben: Tar Pál: *Utazások Antall Józseffel*. In: Magyar Szemle XII. évf./11-12. szám

² Utalás az 1994–1998 közötti, Horn Gyula vezette szocialista-szabaddemokrata kormány működésére.

³ Magyar Demokrata Fórum (MDF): 1987-ben alakult politikai mozgalom, amely 1989 és 2011 között ezen a néven pártként működött; 1990 és 2010 között folyamatos parlamenti jelenléte, 1990 és 1994, majd 1998 és 2002 között kormánypárt is.

A washingtoni nagyköveti szolgálatomat megbízhatónak szokták minősíteni.¹ Elgondolkodva ezen, talán érdekesebb a lojális szót használni, és nem magam miatt, hanem azért, mert ha az ember lojális, akkor valakihez lojális, és ez a valaki esetünkben Antall József volt. Nem én voltam az egyetlen, hanem nagyon sokan voltunk lojálisak és maradtunk lojálisak Antall Józsefhez, és azt hiszem, hogy ennek az az oka, hogy az ő személyisége, az ő kisugárzása meg is kívánta és lehetővé is tette ezt. Ő is lojális volt velünk, a barátaival és a környezetével szemben is, és így alakulhatott ki az a kapocs, az a légkör, ami túlélte az ő személyiségét.

Egy olyan élménysorozatot eleveníték fel, amelynek egyedüli szem- és fültanúja lehettem. Ezeken az emlékeken keresztül szeretném megvilágítani Antall József személyiségét, a felkészültségét arra a feladatra, amit a történelem rábízott, és aminek következtében Magyarország ma itt tarthat, dacára mindannak, ami négy éve zajlik² ebben az országban.

Antall József 1990 februárjában, a választások előtt, az MDF³ elnökeként és miniszterelnök-jelöltjeként szeretett volna Párizsba ellátogatni és megkért arra, hogy szervezzem meg ezt az utazását. Elhatározta, hogy az akkori magyar nagykövetség segítségét és közreműködését nem kívánja igénybe venni, így rám hárult a feladat, Párizsban élvén, hogy előkészítsem

ezt az utazást. Csodálkoznom kellett azon, hogy milyen könnyű volt megszervezni a számára kívánatos találkozókat, és arra sem számítottam, hogy milyen eredményesek lesznek azok a megbeszélések, amelyeket Antall József a párizsi és a francia politika vezetőivel folytatott az alatt a három-négy nap alatt. A látogatás néhány fontosabb állomását emelném ki. A leginkább említésre méltó ezek közül Giscard d'Estaing⁴ egykori francia köztársasági elnök meghívása volt. Amint értesült róla, hogy Antall József Párizsba érkezik, egy vacsorát szervezett a párizsi házában, ahová meghívta legfontosabb politikai barátait, és amire én Antall Józsefet a tolmácsként kísértem el. Számomra is meglepő volt, hogy milyen könnyedén, milyen természetes módon illeszkedett be ebbe a környezetbe, és hogy mondanivalóját milyen érdeklődéssel hallgatták a francia politika jelentős személyiségei. Annymira jól sikerült ez az este, hogy a vacsora végén azt is följánlotta Giscard d'Estaing, hogy ha kell, a kampány során eljön Budapestre, hogy ő is alátámassza Antall József miniszterelnöki elhivatottságát. (Ez meg is történt a tisztelt gimnáziumban⁵ rendezett nagygyűlésen, ahol Giscard d'Estaing is fölszólt.) Ugyanígy találkozott Antall József Jacques Chirackal⁶, aki akkor Párizs főpolgármestere volt, továbbá az akkori és a mostani francia parlament elnökével, Laurent Fabiusszal⁷, aki a szocialista pártot képviselte. Egy díszbédre is meghívást kaptunk Alain Poher-től⁸, aki a szenátus elnöke volt. Ez volt az egyetlen alkalom, ahol protokolláris megkötések miatt jelen volt a magyar nagykövet is. Ismét tolmácsként vettem részt a beszélgetésen, és Antall József beszédét is fordítottam, amit a szenátus elnökének a pohárköszöntőjére válaszul mondott. Nem készülünk fel erre az eseményre, mivel nem volt teljesen világos előttünk, hogy miként fog zajlani ez a díszbéd, de rögtön az első pillanattól nyilvánvaló volt, hogy Alain Poher-t megnyerte Antall József személyisége, és nagyon érdekes beszélgetés folyt közöttük már az ebéd előtt. Kiderült, hogy a francia szenátus elnöke ismerte Magyarországot, először a két világháború között látogatott ide fiatalon. Az ő számára Magyarország az a történelmi Magyarország volt, amelyet tiszteltek, becsültek és szerettek Nyugaton, és az Antall Józseffel való beszélgetés ezt a történelmi Magyarországot idézte fel. Ezzel a találkozással egy barátság vette kezdetét és egyúttal egy

⁴ Giscard d'Estaing, Valéry (1926–) francia köztársasági elnök (1974–1981), a jobbközép Unió a Francia Demokráciáért (UDF) párt elnöke (1988–1996)

⁵ A tisztelt gimnázium alatt Tar Pál a Budán álló Villányi úti József Attila (mai Szent Imre) Gimnáziumra utalt, ahol a gyűlés zajlott.

⁶ Chirac, Jacques (1932–) francia jobbközép politikus, Párizs polgármestere (1977–1995), köztársasági elnök (1995–2007)

⁷ Fabius, Laurent (1946–) francia politikus, miniszterelnök (1984–1986), külügyminiszter (2012–)

⁸ Poher, Alain (1909–1996) francia politikus

⁹ Schuman, Robert (1886–1963) luxemburgi német-francia kereszténydemokrata politikus, az Európai Unió egyik alapítója. 1947 és 1948 között francia miniszterelnök, az Európai Parlament elnöke (1958–1960)

¹⁰ I. Baudouin/I. Balduin (1930–1993) belga király (1951–1993)

¹¹ Bush, George id. (1924–), az USA 41. elnöke (1989–1993)

elhatározás is formálódott: Antall Józsefnek meg kell kapnia a Robert Schuman⁹-díjat, melyet egy évvel később Alain Poher Strasbourgban át is adott neki. Nem véletlen tehát, hogy Antall Józsefet Nyugaton kiemelkedő megbecsülés övezte szinte az első pillanattól kezdve. Amikor ugyanis valaki megismerte őt, olyan valakivel találkozhatott, akivel rögtön fesztelenül tudott beszélgetni nemcsak a kelet-közép-európai régió, de egész Európa, sőt az egész világ legfőbb kérdéseiről, problémáiról.

A példák tovább sorolhatók, – így többek között – a belga királlyal, Baudouinnal¹⁰ való budapesti és brüsszeli találkozókról. Részt vettem azon a díszebéden, amit Antall József a királyi pár tiszteletére adott a Gundel Étteremben, ahol egy olyan pohárköszöntőt mondott a két ország történelmi kapcsolatait felelevenítve, hogy a király utána fölállt és válaszolt rá. A nagykövet asztalánál ültem, aki értetlenül fogadta a protokolláris szabályok súlyos megszegését, de nyilvánvaló volt, hogy Antall József beszédét a király nem hagyhatta szó nélkül, válaszolnia kellett. Néhány hónappal később, amikor Antall József Brüsszelben járt, akkor a király fogadta, és ott is csak ketten, négyszemközt beszélgettek, a tolmácsolással. Tudni kell a belga királyról, hogy kiváló ismerője volt a világpolitikának, így a mi régióink helyzetének is, úgyhogy egy nagyon bensőséges és nagyon komoly, hosszú beszélgetés alakult ki közöttük. Akkor ez már nem volt annyira meglepetés számomra, mint korábban, amikor – dacára hosszú barátságunknak, másokhoz hasonlóan – nem mertem feltételezni, hogy kilépve a világpolitika színpadára ez a fajta tudás „kipattan belőle”.

Kiemelkedő volt a diplomáciai utak közül 1990 októberében az a washingtoni látogatás, amikor Bush¹¹ elnök fogadta, és hosszú beszélgetést folytatott Antall Józseffel. Bush szintén nagyon tisztelte őt, sőt ahogy az később kiderült, baráti szálak is fűzték egymáshoz őket, és mindig kikérte a véleményét a régiókban zajló folyamatokkal kapcsolatban. Az 1990 őszi találkozásukkor Antall József megjósolta, hogy Csehszlovákia fel fog bomlani, amit följegyeztek a beszélgetés jegyzőkönyvében, és amikor egy évvel később Antall József ismét Washingtonba utazott, és megint fogadta őt Bush elnök, akkor elővették ezt a jegyzőkönyvet és ezt a megállapítás olvasva arra a hamis következtetésre jutottak, hogy a magyar titkosszolgálat

olyan jó, hogy ezt előre meg tudta jósolni. Bush első kérdése tehát az volt, hogy: „Miniszterelnök úr, gondolom, akkor épp ezt a területet felügyelte, de árulja el, mégis hogyan történt, hogy ilyen jó információk birtokában volt?” Amikor így rákérdezett, Antall József csak annyit válaszolt, hogy: „Hát ez nem egészen így történt.” Bush erre tovább faggatta, hogy: „Akkor mégis honnan tudta ezt?”, mire a válasza az volt, hogy: „Csak azért tudtam, mert mi ezer év óta együtt élünk és ismerjük egymást, egymás gondolatait, elképzeléseit, és ez tette lehetővé számomra, hogy elég jó előjelzést tudjak adni erről a folyamatról.” Ehhez a momentumhoz egy másik figyelemre méltó esemény is kapcsolható. A találkozó után egy konferencián vett részt a miniszterelnök – ekkor Csehszlovákia már felbomlóban volt és a Balkánon is dúlt már a polgárháború –, ahol az egyik kérdés az volt, hogy: „Véleménye szerint Csehszlovákia felbomlása is egy olyan véres folyamatot fog-e magával vonni, mint Jugoszlávia felbomlása?”. Erre ő elég egyszerűen és flegmán válaszolt, hogy: „Nem.” Ez egy kicsit meglepte a hallgatóságot és erre föltettek neki még egy kérdést, hogy: „Ezt mivel tudja megindokolni?” Erre azt mondta, hogy: „A szerbek és a bosnyákok pálinkát, sligovicát isznak, a szlovákok és a csehek pedig sört.” Valószínűleg egy hosszú és tudományos előadásnál sokkal tömörebben és érthetőbben foglalta össze a helyzet lényegét, és tudjuk azóta, hogy ebben is igaza volt.

E példák alapján is látható, hogy mindazok a nyugati politikusok, politológusok, akik rájöttek arra, hogy érdemes Antall Józseffel kapcsolatot tartani, érdemes a véleményét kikérni és megfogadni, nem csalódtak, és ezért is fordultak hozzá egészen a haláláig. Elgondolkodtató, hogy mi is a titka ennek a sikernek, ami szinte egyöntetű volt a nyugati világban, és milyen borzalmas kontrasztban állt mindazzal, amit el kellett viselnie itthon, Magyarországon. A megoldás egyik kulcsa az lehet, hogy Antall József 100 százaléig európai volt. Úgy gondolkozott és úgy érezte önmagát, mint egy európai, akinek osztoznia kell Európa minden gondján és baján. Nem kívülről nézte a problémákat, és nemcsak arra hivatkozott, hogy Szent István¹² óta Magyarország Európához tartozik. Ő valóban átérezte annak a szükségességét, hogy ahhoz, hogy az az európai, euro-atlanti civilizáció megmaradjon, amiért tulajdonképpen érdemes élni, és amelyet

¹² I. (Szent) István (970–1038) államalapító magyar király (1000–1038)

szeretnénk Magyarországon is meghonosítani, ahhoz az kell, hogy ez az euro-atlanti közösség, ez a szövetség megvédje önmagát a keletről jövő veszélyekkel szemben, és ez az egész emberiségnek elsőrangú feladata és vágya kell hogy legyen. Ezt a véleményt fogalmazta meg már azokban az években is, amikor ez a veszély még valóban fennállt, de ugyanilyen alapon beszélt, tárgyalt a partnereivel Nyugat-Európában vagy Amerikában. Ez a hozzáállás, ez az elkötelezettség rögtön egy szintre helyezte tárgyalófelelivel, akik megéreztek, hogy itt nem egy kívülállóról van szó, hanem olyasvalakiről, aki mindenben osztja az ő értékrendjüket és azokat a felsőbb érdekeket, amelyek ezt a közösséget jellemzik. Igaz ez akkor is, ha tudjuk, hogy ezen belül mindenki igyekszik a saját érdekeit határozottan megvédeni, de ugyanakkor léteznek azok a magasabb értékek, amik az európai civilizációt jelentik, és amelyekért érdemes harcolni és kockázatot is vállalni. Antall József ezt így érezte és így is politizált, és ezért történhetett, hogy teljes jogú tagjává válhatott ennek a „klub”-nak, ahol fesztelenül és függetlenül tudott mozogni, egyenrangú félként tárgyalni mindenkivel.

Azt hiszem, hogy Antall József a XX. század legnagyobb magyar politikusa volt. Nagyon remélem, hogy ebben a hitben hamarosan az ország szélesebb rétege is osztozni fog, mint most, és azt is hiszem, hogy ezt a történelem igazolni fogja.